

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: політичні аспекти

Jerzy Afanasjew*student Instytutu Socjologii
Uniwersytetu Warszawskiego**Opiekun:**doktor habilitowany,**profesor **Sławomir Łodziński*****REGULACJE DOTYCZĄCE UDZIAŁU MNIEJSZOŚCI W WYBORACH
PARLAMENTARNYCH LUB SAMORZĄDOWYCH W POLSCE**

Artykuł przygotowano w ramach międzynarodowego seminarium Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego (prof. Sławomir Łodziński) oraz Wydziału Socjalno-Psychologicznego Żytomierskiego Uniwersytetu Państwowego im. Iwana Franki (doc. Sergiusz Rudnicki, doc. Olga Sawyczenko)

Mówiąc o prawach udziału mniejszości w wyborach parlamentarnych i samorządowych w Polsce przewrotnie mowa właściwie raczej o regulacji czegoś, czego nie ma, niż co by faktycznie funkcjonowało. W prawodawstwie RP nie można, czy w ustawie zasadniczej, czy w ratyfikowanych traktatach międzynarodowych znaleźć odniesienia do praw politycznych mniejszości narodowych. Uchwalona 6 stycznia 2005 roku ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym (Dz. U. RP nr 17, poz. 141) też nie podjęła tej kwestii, natomiast jedyny adekwatny dokument to Kodeks Wyborczy (Dz. U. RP nr 21, poz. 112 ze zmianami). Można potraktować takie ujęcie normatywne za znamienne: bierne prawa wyborcze komitetów mniejszości narodowych nie są nigdzie implikowane, a jedynie wąsko stwierdzone w samej ordynacji wyborczej. Ponieważ odnosi się jedynie do wyborów do Sejmu, mniejszości nie mają możliwości polemizowania z obowiązującą wykładnią, wobec której pytanie, czy jest preferencyjną czy dyskryminacyjną pozostaje kwestią otwartą.

Wybory do Sejmu przeprowadzone w dniu 27 października 1991 r. zainaugurowały tradycję wyborczej zasady proporcjonalności stosowanej w Polsce wobec niższej izby parlamentu. Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej uchwalona 28 czerwca 1991 r. była pierwszym aktem prawnym, który odniósł się do aktywności powstających Komitetów Wyborczych należących do mniejszości (KWM). Podczas gdy w pierwszych, częściowo demokratycznych wyborach roku 1989 do sejmu kontraktowego dostał się kandydat środowisk ukraińskich, Włodzimierz Mokry, był to wyjątek. Poparcie uzyskał dzięki wsparciu Lecha Wałęsy i lokalnego Komitetu Obywatelskiego w okręgu

Choszczno. Ordynacja ustanowiona w wyborach dwa lata później obniżyła kwotę wyborców popierających listę KWM w jednym okręgu z 50 tys do 20 tys i samych okręgów z 5 do 2, niezbędnych do wyłączenia komitetu wyborczego z należności złożenia list również za resztę okręgów. Ogromny sukces odniosła wtedy mniejszość niemiecka, uzyskując 7 mandatów w wyborach do Sejmu oraz plasując się na drugim miejscu w okręgu jeden mandat do Senatu.

Podczas wyborów, które odbyły się 19 września 1993 r. zliberalizowano regulacje, którym podlegały również KWM. Żelazny próg wyborczy wymagający przekroczenia 5% przez partie, oraz aż 8% dla koalicji różnych ugrupowań został uchylony dla KWM. Z zastrzeżeniem, że komitet złoży w stosownym czasie przed dniem wyborów oświadczenie o zamiarze skorzystania z przywileju wprowadzono to udogodnienie w przepisie art.5 ust.1 ustawy z 28 maja 1993 r. ordynacji wyborczej do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. Dodatkowo art. 91 ust. 3 zmienił obowiązek rejestracji w połowie okręgów na liczbę 5 okręgów, a art. 109 ust. 2 i art. 117 powtórzył zasadę zwolnienia mniejszości od progów uczestniczenia w podziale mandatów z listy ogólnopolskiej jak i z okręgowych.

Ponowna zmiana ordynacji w 2001 roku utrzymała wprowadzone wcześniej preferencje wyborcze dla KWM, w art. 100 ust. 1 i art. 134 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Natomiast przepis art. 100 ust. 4 definiował, że Nazwa i skrót nazwy komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców zrzeszonych w zarejestrowanych organizacjach mniejszości narodowych mogą być tożsame z nazwą i skróttem tej organizacji. Art. 134 stwierdzał, że KWM są zwolnione od wymogu osiągnięcia progu 5% ważnych głosów wśród wszystkich złożonych w całym kraju.

W 2005 roku weszła w życie tzw. ustawa o mniejszościach, która nie dając pola do interpretacji wymienia w art. 2 ograniczony zakres uprawnień wcześniej ujętych ordynacją wyborczą.

5 stycznia 2011 r. uchwalono Kodeks wyborczy (Dz. U. RP nr 21, poz. 112 ze zmianami) mający na celu całościowe przekształcenie regulacji przeprowadzanych na terenie kraju wyborów. Po przeprowadzonej reformie KWM nie cieszą się żadnymi preferencjami poza tymi ujętymi w art. 197. Paragraf 1, czyli zwolnienia od progu 5% ważnych głosów w skali kraju, jednak przy zastrzeżeniu utrzymania tego wymogu wskazanego w art. 196 paragraf 1 w okręgach. W Polsce nie można zatem mówić o normatywnym naruszeniu zasady równości głosów, zgłaszania kandydatów i prowadzenia lub finansowania kampanii wyborczej.

Międzynarodowa Europejska Konwencja Ramowa o Ochronie Mniejszości Narodowych w art. 16 nakazuje wstrzymanie się od stosowania środków zmieniających proporcje narodowościowe ludności

w rejonach zamieszkałych przez osoby należące do mniejszości narodowych i mających na celu ograniczenie praw i wolności wynikających z zasad zawartych w niniejszej konwencji ramowej. Odpowiedni standard można znaleźć w art. 5 ust. 2 ustawy z 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Natomiast dopiero art. 462 paragraf 4 kodeksu wyborczego precyzuje granice okręgów dla KWM.

Preferencje wobec KWM zostały wprowadzone zatem wąsko, jedynie tam, gdzie stosuje się proporcjonalną metodę głosowania: do Sejmu. Nie obowiązują w wyborach odbywających się na zasadzie wyborów większościowych do Senatu, samorządowych ani do Parlamentu Europejskiego. Warto wspomnieć, że w latach 1990-99 preferencje KWM były stosowane w wyborach samorządowych powyżej poziomu gmin, czyli w skali powiatów i województw. Po 1999 roku wyłączono i te prawo.

Podsumowując, mniejszości w Polsce mogą liczyć na preferencyjny udział w pełnieniu części ustawodawczej roli państwa zasiadając w niższej izbie parlamentu, sejmie. Nie cieszą się już jednak takim przywilejem w reprezentacji do senatu ani ogólnoeuropejskiego parlamentu. Tym samym reprezentanci z list KWM mają większy niż wynikało by to z ordynacji wyborczej wpływ na kształtowanie ustaw jedynie w pierwszym etapie legislacyjnym, czyli bądź zgłaszając projekt lub inspirując poprawki do wprowadzonych na mównicę inicjatywy innych podmiotów. Parlamentarne komisje ds. mniejszości czy konsultacje Prezydenta RP z organizacjami mniejszości narodowych pozostają natomiast arbitralnie stosowanymi narzędziami. Rozpoznane w świetle prawa organizacje mają swoje miejsce przy rządzie zależnie od poruszanej materii, na co wskazuje chęć do dialogu w byłym Ministerstwie Cyfryzacji i Administracji (dziś: Ministerstwo Cyfryzacji i Ministerstwo Spraw Wewnętrznych) z różnymi społecznościami, jednak zero tolerancji w debacie publicznej wobec uznania odrębności Ślązaków.

Interesujące jest również czasowe uwzględnienie mniejszości w wyborach samorządowych, które zakończyło się w 1999 r. Wprawdzie można to zinterpretować jako element procesu akcesji Polski do Unii, w ramach którego państwa muszą przeciwdziałać manipulacji granicami okręgów, w efekcie których mogłyby zostać ograniczone prawa części obywateli. Można jednak powiedzieć, że lokalne kompetencje, szczególnie należące do sejmiku wojewódzkiego czy rady miejskiej bądź powiatu potraktowane jako nieistotne dla mniejszości – lub ujmując to w kategoriach funkcjonalizmu użyteczne dla jedności państwa narodowego. Udział mniejszości w np. projektowaniu lokalnego systemu edukacyjnego można uznać za groźny, zwłaszcza wobec widma stale akcentujących różnicowanie i chęć autonomii części mieszkańców Śląska. Swoboda dodania dwujęzycznych oznaczeń pojedynczej wsi czy

gminy jest już jednak przytłoczona rozmiarem prozaicznych spraw związanych z codziennym życiem społeczności lokalnej. Siłą rzeczy ciężko jest też mówić o walce o uznanie narodu na terenie okręgu.

Wybory do Parlamentu Europejskiego są swoistym ewenementem, ponieważ były wicepremier Roman Giertych przyznał publicznie[1], że projektując okręgi wyborcze manipulował ich granicami w celu uzyskania najlepszego wyniku przez swoje ugrupowanie. W związku z tak instrumentalnym podejściem do stanowienia prawa można mieć wątpliwości, czy spójnie uwzględniają interesy, jak stanowi preambuła Rzeczypospolitej Polskiej „Narodu Polskiego – wszystkich obywateli Rzeczypospolitej”. Nie należy jednak zapominać o pełnej równości czynnych praw wyborczych wszystkich obywateli Polski, które do tej pory potwierdzają swoją skuteczność w reprezentacji i zabezpieczeniu odrębności i dziedzictwa kulturowego mniejszości w Polsce.

Lista wykorzystanych źródeł

1. http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,143647,17457075,Roman_Giertych_dla_Gazeta_pl_o_przyjazni_z_Sikorskim_.html#MT

Milena Błahuta

studentka Instytutu Socjologii

Uniwersytetu Warszawskiego

Opiekun:

doktor habilitowany,

*profesor **Sławomir Łodziński***

REALIZACJA PRAW JĘZYKOWYCH OSÓB NALEŻĄCYCH DO MNIJSZOŚCI NARODOWYCH W POLSCE

Artykuł przygotowano w ramach międzynarodowego seminarium Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego (prof. Sławomir Łodziński) oraz Wydziału Socjalno-Psychologicznego Żytomierskiego Uniwersytetu Państwowego im. Iwana Franki (doc. Sergiusz Rudnicki, doc. Olga Sawyczenko)

Polska ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym z 2005 r. wprowadza podział na mniejszości narodowe (osoby utożsamiające się z narodem zorganizowanym we własnym państwie) oraz mniejszości etniczne (nieutożsamiający się z żadnym takim narodem). Polskę zamieszkują obecnie przedstawiciele 13 uznanych prawnie mniejszości (z czego 9 to mniejszości narodowe). Stanowią oni ok. 0,75% całej ludności Polski (286.192 osoby według spisu powszechnego z 2011r.). W skali kraju jest więc to niewielki ułamek populacji. Rozmieszczenie przestrzenne grup mniejszościowych jest jednak dosyć zróżnicowane. Największy odsetek mniejszości wśród wszystkich mieszkańców odnotowano w województwie opolskim – osoby